

Toerekening van schade na ‘Groningen’ en ‘Alphen aan den Rijn’

Moderne klassiekers

In de reeks moderne klassiekers reflecteren auteurs, op uitnodiging van de NTBR-redactie, op algemene thema's die zich laten destilleren uit recente, beeldbepalende uitspraken van de Hoge Raad en andere hoogste rechtscolleges. Het idee voor deze reeks is opgekomen naar aanleiding van de prejudiciële beslissing van de Hoge Raad over de Groninger aardbevingschade (ECLI:NL:HR:2019:1278). Die beslissing is toegespitst op een specifiek dossier en gekleurd door de bijzondere kenmerken daarvan. Tegelijk raakt die beslissing aan principiële thema's, die voor het gehele aansprakelijkheidsrecht – ook buiten Groningen – van belang zijn. Dit fenomeen doet zich voor bij meer uitspraken van de Hoge Raad en andere hoogste rechtscolleges. Lezers zullen niet altijd bedacht zijn op die bredere betekenis. Het doel van de reeks is om ‘moderne klassiekers’ te identificeren, die het privaatrecht in den brede (kunnen gaan) beïnvloeden. De redactie zal in de toekomst vaker auteurs uitnodigen om een bijdrage aan de reeks te leveren. Uiteraard staat de redactie ook graag open voor ideeën van auteurs die op eigen initiatief een bijdrage aan de reeks willen leveren.

NTBR 2021/7

Op het eerste gezicht lijken de aard van de aansprakelijkheid en de strekking van de geschonden norm of van de toepasselijke kwalitatieve aansprakelijkheid wel een zeker verband met elkaar te houden. Het doel van deze bijdrage is om nader inzicht in dat verband te verkrijgen.

1. Inleiding

De Hoge Raad heeft in zijn bekende uitspraken inzake ‘Groningen’² en ‘Alphen aan den Rijn’³ de *strekking* van de toepasselijke kwalitatieve aansprakelijkheid respectievelijk de geschonden norm een belangrijke rol laten spelen bij de toerekening van de schade in de zin van art. 6:98 BW. In Groningen spreekt de Hoge Raad bij herhaling van de ‘aard en strekking’ van de kwalitatieve aansprakelijkheid, waarvan volgens hem zou afhangen in welke mate de veroorzaakte schade kan worden toegerekend. Alphen baseert hij op de strekking van de geschonden norm dat in het kader van de schadetoerekening de voorzienbaarheid van de concrete wijze waarop de schade is ontstaan, in beginsel geen rol speelt en tevens volgt naar zijn oordeel uit de strekking van de geschonden norm dat het hof ten onrechte alleen letselen overlijdensschade toerekenbaar heeft geacht. Het begrip ‘strekking’ kennen wij uit de relativiteitsleer: geen verplichting tot schadevergoeding bestaat, wanneer de geschonden norm niet strekt tot bescherming tegen de schade zoals de benadeelde die heeft geleden (art. 6:163 BW). In art. 6:98 BW komt de term ‘strekking’ niet voor. Volgens deze bepaling dient, onder meer, de ‘aard van de aansprakelijkheid’ te worden betrokken bij de beoordeling van de toerekenbaarheid van de schade waarvan vergoeding wordt gevorderd.

Op het eerste gezicht lijken de aard van de aansprakelijkheid en de strekking van de geschonden norm of van de toepasselijke kwalitatieve aansprakelijkheid wel een zeker verband met elkaar te houden. Het doel van deze bijdrage is om nader inzicht in dat verband te verkrijgen. Daartoe bespreek ik in het navolgende eerst nader de hier relevante aspecten van de Groningse (par. 2) en van de Alphense (par. 3) uitspraak. Vervolgens behandel ik de totstandkomingsgeschiedenis van art. 6:98 BW en de uit die geschiedenis te trekken lessen (par. 4). Daarna komt aan de orde hoe in de literatuur tegen de aard van de aansprakelijkheid en de strekking van de geschonden norm wordt aangekeken (par. 5). Door de beide uitspraken tegen deze achtergrond te plaatsen, kom ik vervolgens tot een nadere interpretatie van de betekenis van de aard van de aansprakelijkheid voor schadetoerekening (par. 6).

2. Groningen

In de bekende Groningse zaak vorderen personen die wonen boven het Groningenveld vergoeding van schade die zij hebben geleden als gevolg van aardbevingen die zijn ontstaan door gaswinning. Gedaagden zijn NAM, de Staat en enkele gelieerde partijen. Als grondslagen voor een aanspraak op schadevergoeding worden aangevoerd de kwalitatieve aansprakelijkheid van art. 6:177 lid 1 aanhef en onder b BW en daarnaast de schending door zowel NAM als de Staat van een zorgplicht.

De rechtbank legde in de prejudiciële procedure, onder meer, aan de Hoge Raad voor of het voor de omvang van een (eventuele) verplichting tot schadevergoeding verschil maakt of aansprakelijkheid berust op art. 6:177 lid 1 aanhef en onder b BW of op art. 6:162 BW. Voor het stellen van deze vraag zal mede redengevend zijn geweest de principiële discussie over de toerekening van schade bij risicoaansprakelijkheid die in de literatuur is gevoerd, sinds het in 1975 door de Hoge Raad gewezen arrest *Amercentrale*.⁴ In *Amercentrale* oordeelde de Hoge Raad dat:

1 Citeerwijze: D.A. van der Kooij, ‘Toerekening van schade na ‘Groningen’ en ‘Alphen aan den Rijn’’, *NTBR* 2021/7, afl. 2. Diederik van der Kooij is (cassatie)advocaat bij Houthoff te Amsterdam.

2 HR 19 juli 2019, ECLI:NL:HR:2019:1278, *NJ* 2020/391, m.nt. J. Spier (*X/NAM*).

3 HR 20 september 2019, ECLI:NL:HR:2019:1409, *NJ* 2020/233, m.nt. S.D. Lindenbergh (*Schietincident Alphen aan den Rijn*).

4 HR 13 juni 1975, ECLI:NL:HR:1975:AC3080, *NJ* 1975/509, m.nt. G.J. Scholten (*Amercentrale*).

“het voor ons recht uitzonderlijk karakter van deze aansprakelijkheid [de kwalitatieve aansprakelijkheid van de eigenaar van een bouwwerk, zoals neergelegd in art. 1405 (oud) BW], verbonden aan het in eigendom hebben van een bouwwerk, voor zonder schuld veroorzaakte schade grond geeft voor die aansprakelijkheid een nauwer verband tussen de schade en de gebeurtenis die daartoe de aanleiding gaf – de gehele of gedeeltelijke instorting van een gebouw – te verlangen dan bij toepassing van art. 1401 kan worden geëist.”

In de literatuur is op basis hiervan door verschillende auteurs betoogd dat om schade te kunnen toerekenen bij risicoaansprakelijkheid in het algemeen een nauwer verband dan bij schuldaansprakelijkheid vereist is tussen de aansprakelijkheid scheppende gebeurtenis en de schade.⁵ Een groot aantal andere auteurs bestreed deze opvatting en achtte haar, uiteindelijk, achterhaald.⁶ Diverse auteurs betoogden daarbij dat de *strekking* van de risicoaansprakelijkheid in dit verband de leidraad dient te zijn.⁷ De Hoge Raad vangt zijn antwoord op de genoemde vraag als volgt aan:

“De aard van de aansprakelijkheid is een van de gezichtspunten die worden betrokken bij het bepalen van de omvang van een wettelijke schadevergoedingsverplichting. Daaruit kan echter niet worden afgeleid dat de omvang

van een verplichting tot vergoeding van schade die berust op een risicoaansprakelijkheid, in het algemeen kleiner of juist groter is dan die van een verplichting tot vergoeding van schade die berust op art. 6:162 BW. Welke gevolgen het heeft voor de omvang van de schadevergoedingsverplichting dat zij berust op een risicoaansprakelijkheid, hangt af van de aard en strekking van de desbetreffende risicoaansprakelijkheid.” (rov. 2.4.2)

Dit oordeel maakt allereerst duidelijk dat bij risicoaansprakelijkheid in het algemeen niet een beperktere of juist ruimere toerekening past. In plaats daarvan dienen, volgens de Hoge Raad, steeds in ogenschouw genomen te worden de “aard en strekking” van de desbetreffende risicoaansprakelijkheid. Opvallend is dat de Hoge Raad deze beide begrippen in een adem noemt.⁸ De reden daarvoor lijkt mij in het volgende gelegen te zijn. Omdat het enkele feit dat de schadevergoedingsaanspraak gebaseerd is op risicoaansprakelijkheid niet meebrengt dat beperkter of ruimer dient te worden toegerekend, is in zoverre de aard van deze aansprakelijkheid zonder belang. Wanneer dan wordt ingezoomd op een *specifieke* risicoaansprakelijkheid, is het naar mijn mening nog niet zo eenvoudig om wat te zeggen over de aard daarvan, zonder daarmee te bedoelen de bescherming die de wetgever met die specifieke risicoaansprakelijkheid voor ogen heeft gehad, en het dus over het doel en de strekking van die risicoaansprakelijkheid te hebben. Het zou mij daarom niet verbazen als de Hoge Raad de aard van de aansprakelijkheid vermeldt omdat, formeel, dit gezichtspunt door art. 6:98 BW wordt genoemd, maar hij, in lijn met de opvattingen in de literatuur, materieel, vooral de strekking van de kwalitatieve aansprakelijkheid richtinggevend acht. Over de “aard en strekking” van art. 6:177 lid 1 aanhef en onder b BW overweegt de Hoge Raad het volgende:

“De risicoaansprakelijkheid van art. 6:177 lid 1, aanhef en onder b, BW van de exploitant van een mijnbouwwerk als bedoeld in art. 1 lid 1 onder n Mbw heeft betrekking op schade die is ontstaan door beweging van de bodem als gevolg van de aanleg of de exploitatie van dat mijnbouwwerk.

Blijkens de parlementaire geschiedenis ligt aan deze aansprakelijkheid, evenals aan de aansprakelijkheden voor gebrekkige zaken (art. 6:173 BW), opstallen (art. 6:174 BW), gevaarlijke stoffen (art. 6:175 BW) en stortplaatsen (art. 6:176 BW), de gedachte ten grondslag dat het gaat om een bron van verhoogd gevaar en dat, indien dit gevaar zich verwezenlijkt, de slachtoffers hun bescherming dienen te vinden in aansprakelijkheid van degene die voor het uit deze bron voortvloeiende gevaar verantwoordelijk moet worden geacht. Als die aansprakelijkheid op een onderneming wordt gelegd, ligt daaraan tevens een andere gedachte ten grondslag. Deze gedachte komt erop neer dat het redelijk is om de schade die voor

- 5 G.E. Langemeijer, ‘Causaliteit und kein Ende’, in: P. Tuit e.a. (red.), *Gratia Commerci* (Van Oven-bundel), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1981, p. 118; P. Neleman, ‘Toerekening van schade’, in: A.G. Castermans e.a. (red.), *Schadeverhaal, BWKJ 1987*, Leiden: Rijksuniversiteit Leiden 1987, p. 49; J.H. Nieuwenhuis, ‘De grenzen van de aansprakelijkheid voor gebrekkige zaken’, *WPNR* 1983/5666, p. 581, en zie ook nog J.H. Nieuwenhuis, *Hoofdstukken vermogensrecht*, Deventer: Kluwer 2013, p. 129; C.H.W.M. Sterk, *Verhoogd gevaar in het aansprakelijkheidsrecht* (diss. Tilburg), Deventer: Kluwer 1994, p. 272 e.v. en zie de hierbij aansluitende maar wel heel geleidelijk verschuivende opvattingen in *Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-II** 2009, nr. 65, *Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-II* 2013, nr. 65 en *Asser/Sieburgh 6-II* 2017, nr. 65.
- 6 R.J.B. Boonekamp, ‘Met gezond verstand en rechtsgevoel’, in: J. Spier en W.A.M. van Schendel (red.), *Schadevergoeding: Een eeuw later*, Deventer: Kluwer 2002, p. 41; C.J.H. Brunner, ‘Causaliteit en toerekening van schade’, *VR* 1981, p. 215, 216; I. Giesen, ‘De ‘achterblijvers’ van de rechtsontwikkeling: over verouderde rechtspraak en hoe er weer vanaf te komen’, *WPNR* 2002/6494, p. 448, 449; I. Giesen, ‘Causaliteit en toerekening naar redelijkheid: geduld is en blijft, een schone zaak...’, *WPNR* 2008/6762, p. 563-565; T. Hartlief, ‘Open normen in het schadevergoedingsrecht: de artikelen 6:98, 99 en 101 BW’, *WPNR* 2002/6472, p. 11; C.J.M. Klaassen, *Schadevergoeding: algemeen, deel 2* (Mon. BW nr. B35), Deventer: Kluwer 2017, nr. 38. Zie ook: C.J.M. Klaassen, *Risico-aansprakelijkheid* (diss. Nijmegen), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1991, p. 282 en C.J.M. Klaassen, ‘Mr C.H.W.M. Sterk, Verhoogd gevaar in het aansprakelijkheidsrecht’, (Proefschrift: KUB) 1994, *WPNR* 1996/6217, p. 229; J. van Schellen, *Toerekening naar redelijkheid*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1985, nr. 168 e.v. J. van Schellen, ‘Adequaat causaal verband en toerekening naar redelijkheid’, in: P. Abas e.a. (red.), *Non sine causa*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1979, p. 354. J. Spier in zijn conclusie vóór HR 25 april 2008, *NJ* 2008/262 (*Frieslandhal*), par. 4.28 en vóór HR 25 april 2008, *NJ* 2008/262 (*Frieslandhal*), par. 4.28. Zie reeds vóór *Amercentrale A.R. Bloembergen, Schadevergoeding bij onrechtmatige daad* (diss. Utrecht), Deventer: Kluwer 1965, nr. 130 sub e.
- 7 Zie C.J.H. Brunner, ‘Causaliteit en toerekening van schade’, *VR* 1981, p. 216; T. Hartlief, ‘Open normen in het schadevergoedingsrecht: de artikelen 6:98, 99 en 101 BW’, *WPNR* 2002/6472, p. 12; C.J.M. Klaassen, *Schadevergoeding: algemeen, deel 2* (Mon. BW nr. B35), Deventer: Wolters Kluwer 2017, nr. 38. Zie ook: C.J.M. Klaassen, *Risico-aansprakelijkheid* (diss. Nijmegen), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1991, p. 282 en C.J.M. Klaassen, ‘Mr C.H.W.M. Sterk, Verhoogd gevaar in het aansprakelijkheidsrecht’ (Proefschrift: KUB), 1994, *WPNR* 1996/6217, p. 229.

- 8 Het doet denken aan het door de Hoge Raad sinds HR 7 mei 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO6012, *NJ* 2006/281, m.nt. J. Hijma (*Duwbak Linda*) in verband met de relativiteitsleer in een adem noemen van ‘het doel en de strekking’ van de geschonden norm.

derden ontstaat door de verwezenlijking van risico's die met de aard van het uitgeoefende bedrijf samenhangen, ten laste van de onderneming te brengen. Wat betreft de aansprakelijkheden voor gevaarlijke stoffen en mijnbouwwerken komt daar nog bij dat het bij deze aansprakelijkheden gaat om gevaren die zich hierdoor kenmerken dat zij zich weliswaar zelden verwezenlijken, maar dat, indien dat gebeurt, de mogelijkheid bestaat van zeer omvangrijke schade. In dergelijke gevallen is het te meer onaanvaardbaar dat de gevolgen daarvan niet zouden behoeven te worden gedragen door de onderneming waarvan de activiteiten tot schade hebben geleid en die van deze activiteiten profijt heeft gehad." (2.4.3)

De Hoge Raad beperkt zich hier niet tot de risicoaansprakelijkheid van de exploitant van een mijnbouwwerk, maar geeft ook overwegingen ten aanzien van diverse andere risicoaansprakelijkheden voor zaken. Deze overwegingen hebben mijns inziens vooral betrekking op de *rechtvaardiging* van deze risicoaansprakelijkheden:⁹ sprake is van een bron van verhoogd gevaar, degenen die daarvan slachtoffer worden, dienen te worden beschermd en dat temeer wanneer het gaat om risico's die met de aard van een uitgeoefend bedrijf samenhangen. Specifiek voor de risicoaansprakelijkheden voor gevaarlijke stoffen en mijnbouwwerken wijst de Hoge Raad er verder op dat het gaat om gevaren die zich zelden verwezenlijken, maar zeer omvangrijke schade tot gevolg hebben wanneer dat gebeurt. Naar het oordeel van de Hoge Raad zou het onaanvaardbaar zijn als die gevolgen niet gedragen zouden behoeven te worden door de onderneming waarvan de activiteiten tot schade hebben geleid en die van deze activiteiten profijt heeft gehad. Op deze manier krijgen wij mijns inziens inderdaad vooral zicht op het doel en de *strekking* van deze risicoaansprakelijkheden: beoogd is te beschermen tegen de doorgaans zeer omvangrijke schade die het gevolg is van de verwezenlijking van het specifieke gevaar dat de gevaarlijke stof of het mijnbouwwerk meebrengt. De Hoge Raad trekt hieruit de volgende conclusie:

"De hiervoor in 2.4.3 vermelde aard en strekking van art. 6:177 BW brengen mee dat bij aansprakelijkheid op grond van die bepaling ruime toerekening van schade aan de hand van art. 6:98 BW plaatsvindt, ook als de aansprakelijkheid niet tevens kan worden gebaseerd op art. 6:162 BW." (rov. 2.4.4)

Op basis van de "*aard en strekking*" van art. 6:177 BW dient dus "*ruime toerekening*" van schade plaats te vinden. De Hoge Raad voegt daar verder in rov. 2.4.4 nog aan toe dat niet uitgesloten is dat in een concreet geval bepaalde schadelijke gevolgen niet kunnen worden toegerekend als de aansprakelijkheid op alleen art. 6:177 BW is gebaseerd,

maar wel toerekenbaar zouden zijn als de exploitant (tevens) onrechtmatig zou hebben gehandeld.

3. Alphen aan den Rijn

In de Alphense zaak ging het in essentie om het volgende. De Politieregio Hollands Midden had aan Van der V. een wapenvergunning verleend en deze tweemaal verlengd. Dit verlot was verleend zonder de bij de politie bekende relevante feiten over Van der V. daarbij te betrekken. Deze feiten brachten mee dat het de politie op grond van de wet verboden was de vergunning te verlenen, omdat er gelet op deze feiten reden was om te vrezen dat aan Van der V. het onder zich hebben van wapens of munitie niet kon worden toevertrouwd. Van der V. schoot met wapens, waarvoor verlot was verleend, in een winkelcentrum in Alphen aan den Rijn zes mensen dood, verwondde er zestien en doodde vervolgens zichzelf. De slachtoffers spraken de politie aan tot schadevergoeding. In deze zaak rees de vraag of de politie als overheidsinstantie überhaupt aansprakelijk kon zijn voor een fout bij de vergunningverlening.¹⁰ Tevens diende beoordeeld te worden of causaal verband tussen de vergunningverlening en de schade bestond: zou Van der V. zonder het verlot niet gewoon hetzelfde hebben gedaan? Nadat deze twee horden waren genomen, rezen de vragen of, en zo ja welke schade kon worden toegerekend. Ik beperk mij hier tot deze laatste kwestie.

In het kader van de schadetoerekening had de politie uitvoerig verweer gevoerd. Onder meer stelde zij dat zij hooguit had kunnen weten dat Van der V. kortdurend was opgenomen omdat hij suïcidaal was. Om die reden had de vergunning weliswaar geweigerd moeten worden, maar deze desastreuze schietpartij in het winkelcentrum had zij nimmer kunnen voorzien, aldus de politie. Het hof oordeelde echter dat in het algemeen bekend is dat bij suïcide met vuurwapens ook andere slachtoffers kunnen vallen. Het hof verwees daarbij naar diverse schietincidenten in het buitenland (waaronder het bekende *Colombine*-schietincident). Volgens het hof was aldus voor de politie "*niet onvoorzienbaar*" dat Van der V. een vuurwapen "*tegen anderen zou gaan gebruiken*". In cassatie klaagde de politie, sterk samengevat, dat onbegrijpelijk is waarom het schietincident zoals dat had plaatsgevonden voor haar voorzienbaar zou zijn geweest. Naar aanleiding van deze klacht oordeelde de Hoge Raad:

"Het hof heeft terecht geoordeeld dat bij de beantwoording van de vraag of de schade overeenkomstig art. 6:98 BW aan Politieregio HM kan worden toegerekend, aan de voorzienbaarheid van de schade bij het verlenen van het verlot minder hoge eisen zijn te stellen, gelet op de aard van de door Politieregio HM geschonden norm. Die norm strekt immers ertoe schade door onverantwoord

9 C.J.M. Klaassen, *Risico-aansprakelijkheid* (diss. Nijmegen), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1991, p. 283, schreef reeds dat de rechtvaardiging van de risicoaansprakelijkheid nauw samenhangt met de strekking ervan.

10 Zie over deze kwestie de NJ-annotatie van S.D. Lindenbergh bij dit arrest en ook D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 182-183.

vuurwapenbezit te voorkomen, in beginsel ongeacht de wijze waarop deze in het concrete geval ontstaat. Dat betreft dus ook schade als gevolg van een schietincident als het onderhavige. De aard van de geschonden norm rechtvaardigt derhalve een ruime toerekening van schade.” (rov. 3.3.2)

De Hoge Raad kent hier betekenis toe aan de strekking van de door de politie geschonden norm. Deze norm wil, naar zijn oordeel, schade door onverantwoord vuurwapenbezit voorkomen, in beginsel ongeacht de wijze waarop deze in het concrete geval ontstaat. De Hoge Raad oordeelt bovendien dat de geschonden norm ook strekt tot voorkoming van de schade als gevolg van een schietincident als het onderhavige. De Hoge Raad laat de strekking van de geschonden norm bepalend zijn voor de aard van deze norm. In eerdere jurisprudentie heeft de Hoge Raad bij herhaling geoordeeld dat voor de toerekenbaarheid van schade die het gevolg is van de schending van een veiligheidsnorm de voorzienbaarheid of waarschijnlijkheid van de concrete wijze waarop de schade zich verwezenlijkt, niet van belang is.¹¹ Nieuw in *Alphen* is dat de Hoge Raad zich in dit verband uitdrukkelijk baseert op de strekking van de geschonden norm.¹² Mijns inziens is dat ook begrijpelijk: wanneer is vastgesteld dat de norm ook strekt tot voorkoming van schade als gevolg van een schietincident als het onderhavige, zie ik niet in hoe de onvoorzienbaarheid van dat schietincident nog een argument kan vormen om de daardoor ontstane schade niet toe te rekenen.¹³ Het door de Hoge Raad gesanctioneerde oordeel van het hof dat aan de voorzienbaarheid van de schade ‘minder hoge eisen zijn te stellen’ is tegen deze achtergrond wel erg voorzichtig geformuleerd. Wellicht ziet dit oordeel niet zozeer op de voorzienbaarheid van het schietincident, maar op de voorzienbaarheid van de concrete schadeposten. Het arrest maakt verder overigens ook weer¹⁴ duidelijk dat de voorzienbaarheid van de veroorzaakte schade in belangrijke mate bepaald wordt door de wijze waarop

het ontstaan van die schade wordt beschreven.¹⁵ Het hof beoordeelde of voorzienbaar was dat Van der V. een vuurwapen “tegen anderen zou gaan gebruiken”. Dat is een wel héél algemene beschrijving van de wijze waarop de schade is ontstaan. Hierin wordt geabstraheerd van allerlei nogal wezenlijke kenmerken van het schietincident dat heeft plaatsgevonden. Naarmate men een meer specifieke beschrijving geeft van de wijze waarop de schade is ontstaan, wordt de schade steeds minder voorzienbaar. Zo lijkt mij twijfelachtig of voorzienbaar was dat een schietincident zou plaatsvinden, zoals dat nog nooit in Nederland had plaatsgevonden, waarbij in de openbare ruimte willekeurig op een groot aantal mensen zou worden geschoten met meerdere doden en vele gewonden tot gevolg. Onvoorzienbaar was allicht, nog preciezer beschreven, dat het schietincident zou plaatsvinden in Winkelcentrum Ridderhof op zaterdag 9 april 2011 rond het middaguur. Bij de beoordeling van de voorzienbaarheid van de geleden schade is aldus cruciaal hoe men het schadegebeuren beschrijft en welke details men daarbij wél meeneemt en welke níet: van die beschrijving hangt in belangrijke mate af of de schade wel of niet voorzienbaar is.¹⁶ Deze beschrijvingsproblemen kunnen grotendeels voorkomen worden door niet te vragen of de schade zoals geleden voorzienbaar was, maar door, zoals de Hoge Raad doet, na te gaan of de geschonden norm strekt tot bescherming tegen de schade zoals geleden.

De Hoge Raad laat de strekking van de geschonden norm ook nog op een andere wijze een rol spelen bij de bepaling van de omvang van de aansprakelijkheid. Het hof oordeelde dat uitsluitend letsel- en overlijdensschade toerekenbaar was en dus geen zaakschade of zuivere vermogensschade. In het incidentele cassatieberoep bestreden de slachtoffers dat oordeel. De Hoge Raad oordeelde:

“in zijn algemeenheid [kan] niet worden geoordeeld dat, indien Politieregio HM onrechtmatig jegens een benadeelde heeft gehandeld als hiervoor bedoeld in 3.1.6, andere door het schietincident veroorzaakte schade dan letsel- en overlijdensschade in het geheel niet aan Politieregio HM kan worden toegerekend. De door Politieregio HM geschonden norm strekt immers niet uitsluitend ter bescherming tegen letsel- en overlijdensschade, maar ook tegen andere schade door vuurwapengebruik.” (rov. 4.2.2)

Omdat de door de politie geschonden norm niet uitsluitend strekt tot bescherming tegen letsel- en overlijdensschade, kan de toerekening niet worden beperkt tot letsel- en overlijdensschade, aldus de Hoge Raad. Ook hier werkt

11 In die zin met name al: HR 12 februari 1960, ECLI:NL:HR:1960:155, *NJ* 1960/171 (*Edel en Van der Groep/De Oude Zwolsche*); HR 18 december 1970, ECLI:NL:HR:1970:AC5069, *NJ* 1971/142, m.nt. G.J. Scholten (*De Brouwer/Van den Besselaar*); HR 2 november 1979, ECLI:NL:HR:1979:AB7349, *NJ* 1980/77, m.nt. G.J. Scholten (*Vader Versluis*); HR 8 januari 1982, ECLI:NL:HR:1982:AG4306, *NJ* 1982/614, m.nt. C.J.H. Brunner (*Dorpshuis Kamerik*). Minder eenvoudig is hoe deze rechtspraak zich verhoudt tot het door de Hoge Raad in HR 3 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2895, *NJ* 2014/429 (*Swinkels/Saint-Gobain*), rov. 3.5, benadrukken van de relevantie van de voorzienbaarheid van de schade naar ervaringsregels, vooral omdat de Hoge Raad in dit arrest daarbij kennelijk het oog heeft op de concrete schade zoals geleden en de wijze waarop deze is ontstaan.

12 In *Dorpshuis Kamerik*, waarnaar de vorige voetnoot verwijst, kwam de Hoge Raad nog tot dezelfde conclusie op de grond dat de in deze zaak in acht te nemen zorgvuldigheidsnorm dat “naar haar aard mee[brengt]”.

13 Zie over de strekking van de geschonden norm als fundering voor de toerekening van schade nader D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 223 e.v.

14 Zie ook HR 25 april 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC5603, *NJ* 2008/262 (*Frieslandhul*), waarin het hof en de Hoge Raad uiteenlopende beschrijvingen gaven en daarom tot andere oordelen over de voorzienbaarheid kwamen, en zie nader D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 128 t/m 130.

15 Zie hierover nader D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 127 t/m 132.

16 Zie hierover reeds helder A.R. Bloembergen, *Schadevergoeding bij onrechtmatige daad* (diss. Utrecht), Deventer: Kluwer 1965, nr. 111 en J. van Schellen, *Toerekening naar redelijkheid*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1985, nr. 16. Ook in het buitenland wordt dit onderkend, zie voor nadere verwijzingen: D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 127.

de strekking van de geschonden norm door in de omvang van de aansprakelijkheid. Ook hier is dat mijns inziens begrijpelijk: wanneer de geschonden norm ook strekt tot bescherming tegen andere schade door vuurwapengebruik, dan acht ik daarmee niet verenigbaar om die schade categorisch niet toe te willen rekenen. *Waarom* de geschonden norm ook strekt tot bescherming tegen andere schade door vuurwapengebruik, wordt door de Hoge Raad niet gemotiveerd. Een dergelijke motivering had niet misstaan, in het bijzonder niet omdat het hof juist ervan uit lijkt te gaan dat de geschonden norm slechts strekte tot bescherming van leven en gezondheid van burgers.¹⁷ Uit de wetsgeschiedenis volgt dat de wetgever inderdaad vooral het oog heeft gehad op het voorkomen van letsel(-) en overlijdensschade.¹⁸ Tegelijkertijd blijkt mij niet dat de wetgever niet zou hebben gewild dat de norm ook bescherming bood tegen andere schade. De bedoeling van de wetgever biedt aldus onvoldoende houvast bij de uitleg van de strekking van de geschonden norm.¹⁹ Hoe legt men de strekking dan uit? Eerder heeft de Hoge Raad in een dergelijk geval van belang geacht of de schadesituatie waarvan onduidelijk is of de wetgever daartegen heeft willen beschermen een zekere gelijkenis vertoont met de schadesituaties waarvan wél duidelijk is dat de wetgever daartegen heeft willen beschermen. Bij de uitleg van de strekking liet de Hoge Raad vervolgens beslissend zijn of "aannemelijk is, dat de wetgever een onderscheid [tussen de schadesituatie die zich heeft voorgedaan en de schadesituatie waartegen de wetgever heeft willen beschermen] heeft willen maken".²⁰ Verder heeft de Hoge Raad de strekking van een geschreven norm wel mede laten bepalen door de strekking van een ongeschreven norm die parallel van toepassing zou zijn.²¹ Zou men aan de hand van de Kelderluikcriteria²² nagaan met het oog op welke gevaren de overheid het onverantwoord verlenen van verlof voor vuurwapens zou dienen te voorkomen, dan ligt naar mijn mening voor de hand dat dit ook voorkomen dient te worden met het oog op het ontstaan van (zuivere)²³ zaakschade. Onverantwoord wapenbezit kan immers ook eenvoudig tot (zuivere) zaakschade leiden. Hiervan uitgaande laat zich het oordeel van de Hoge Raad over de strekking van

de geschonden norm goed rechtvaardigen. Niet aannemelijk lijkt mij in beginsel²⁴ echter dat het onverantwoord verlenen van verlof ook had moeten worden voorkomen vanwege mogelijke zuivere vermogensschade. Hierover heeft de Hoge Raad mijns inziens nog niet beslist.

4. De totstandkomingsgeschiedenis van art. 6:98 BW en de daaruit te trekken lessen

In zowel *Groningen* als *Alphen* laat de Hoge Raad de strekking van de aansprakelijkheidsgrondslag de aard van de aansprakelijkheid bepalen en een dominante rol spelen bij de toerekening van de veroorzaakte schade. Meer begrip voor deze wisselwerking tussen het strekkingsbegrip uit de relativiteitsleer en de schadetoerekening kan worden verkregen door bestudering van de totstandkomingsgeschiedenis van de relativiteitsleer, de leer van de redelijke toerekening en art. 6:98 BW in het bijzonder. We gaan een eeuw terug in de tijd. Net als tegenwoordig werd toen met regelmaat geworsteld met de afbakening van de omvang van buitencontractuele aansprakelijkheid. Toen moest men het echter doen met een in 1838 tot stand gekomen wetboek dat, naar huidige standaarden, daaromtrent wel heel weinig bepaalde. Art. 1401 (oud) BW legde heel algemeen en nogal ongenueanceerd op de pleger van een onrechtmatige daad een verplichting tot vergoeding van de daardoor veroorzaakte schade. In nadere regulering van deze verplichting voorzag het toenmalige Burgerlijk Wetboek nauwelijks. Om tot aanvaardbare uitkomsten te komen, ontkwam de Hoge Raad er niet aan om in de bewoordingen van art. 1401 (oud) BW verschillende begrenzingsaanpakken te lezen. Eind jaren '20 van de vorige eeuw sloeg de Hoge Raad daarbij twee verschillende wegen in. In het causaliteitsvereiste van art. 1401 (oud) BW las hij ook de voorwaarde dat de schade het redelijkerwijze te verwachten gevolg van de normschendende gedraging is (de leer van de adequate veroorzaking).²⁵ In het onrechtmatigheidsvereiste van art. 1401 (oud) BW las hij ook de voorwaarde dat de geschonden norm strekt tot bescherming van het geschade belang (de relativiteitsleer).²⁶ Deze beide in de jurisprudentie gecreëerde vereisten werden in het in 1961 gepubliceerde ontwerp voor boek 6 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek opgenomen. Enkele jaren later gaf Köster op dat ontwerp tientallen pagina's kritiek, die van grote invloed is geweest op de rechtsontwikkeling.²⁷ Köster wordt vaak gezien als de geestelijk vader van de leer van de redelijke toerekening zoals deze later door de Hoge Raad werd aangenomen²⁸ en vervolgens in art. 6:98 BW terecht kwam.²⁹ Köster

17 Zo ook de conclusie van plv. P-G F.F. Langemeijer bij zaak 18/02782, ECLI:NL:PHR:2019:451, nr. 2.15 en zie Hof Den Haag 27 maart 2018, ECLI:NL:GHDHA:2018:541, rov. 9.7.

18 Zie nader de conclusie van plv. P-G F.F. Langemeijer bij zaak 18/02744, ECLI:NL:PHR:2019:450, nr. 2.21 t/m 2.31.

19 Op dezelfde manier kan de bedoeling van partijen onvoldoende richting geven bij de uitleg van een door die partijen gesloten overeenkomst, waardoor deze uitleg aan de hand van andere omstandigheden dient plaats te vinden.

20 HR 1 maart 1963, ECLI:NL:HR:1963:50, NJ 1964/12, m.nt. J.H. Beekhuis (Claessens/Tijssen), en zie nader D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 263-264.

21 HR 24 mei 1935, ECLI:NL:HR:1935:93, NJ 1935/1497, m.nt. E.M. Meijers (Cuyck/Van Lent) en HR 13 juli 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ1598, NJ 2007/504, m.nt. M.R. Mok (Barneveld/Gasunie), en zie nader D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 271 t/m 274.

22 HR 5 november 1965, ECLI:NL:HR:1965:AB7079, NJ 1966/136, m.nt. G.J. Scholten (Kelderluik).

23 Met zuivere zaakschade bedoel ik zaakschade die losstaat van toegebrachte letsel.

24 Alleen voor bijzondere, specifieke schadesituaties lijkt mij dat anders te liggen, bijvoorbeeld als het vuurwapen wordt ingezet als middel om iemand geld of (andere) zaken afhandig te maken.

25 HR 3 februari 1927, ECLI:NL:HR:1927:183, NJ 1927/636, m.nt. E.M. Meijers (*Haagsche Post/Ligterink*).

26 HR 25 mei 1928, ECLI:NL:HR:1928:100, NJ 1928/1688, m.nt. E.M. Meijers (*De Marchant et d'Ansembourg/Staat*).

27 H.K. Köster, *Causaliteit en voorzienbaarheid* (oratie Amsterdam, UvA), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1963.

28 HR 20 maart 1970, NJ 1970/251, m.nt. G.J. Scholten (*Waterwingebied Leeuwarden*).

29 Zie bijvoorbeeld Asser/Sieburgh 6-II 2017/58.

had inderdaad ook betoogd dat de leer van de adequate veroorzaking een toeverformule was en vervangen diende te worden door een leer van redelijke toerekening.³⁰ Minder bekend is dat Kösters kritiek aanmerkelijk verder ging. Volgens hem was ook de relativiteitsleer een 'volkomen onvaste toeverformule'.³¹ Köster keerde zich bovendien tegen het in het ontwerp scheiden van het adequatievereiste en het relativiteitsvereiste:

“Het grote bezwaar van deze methode is, dat de samenhang welke tussen de verschillende criteria bestaat, wordt doorgehakt. Dit valt ernstig te betreuren, want een nadere analyse van de drie bewuste criteria (waarschijnlijkheidsverband, relativiteit en door de norm beschermd belang) moet aan het licht brengen dat zij alle drie betreffen dezelfde vraag, t. w. welk verband tussen aansprakelijkheidscheppende gebeurtenis en schade moet bestaan om de schadelijke gevolgen aan de aangesproken partij te kunnen 'aanrekenen' of 'toerekenen'.”³²

Volgens Köster dienden het adequatievereiste en het relativiteitsvereiste *tezamen* vervangen te worden door een leer van redelijke toerekening. Dat Köster deze samenhang terecht benadrukte, blijkt overigens treffend uit het feit dat de Hoge Raad – bijna zestig jaar later – in *Alphen* de strekking van de geschonden norm van belang oordeelde voor de te stellen eisen aan de voorzienbaarheid van de schade in het kader van de schadetoerekening. Hoe werkte Kösters leer? Volgens Köster waren de “aard van de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust” en de “aard van de schade” de essentiële coördinaten bij de bepaling of het vereiste verband aanwezig is. Volgens hem diende de rechter in “gevallen van dezelfde aard” namelijk uit te gaan van dezelfde “algemene redelijkheidsregel” waarmee bepaald diende te worden of bepaalde gevolgen aan de aangesproken partij kunnen worden toegerekend.³³ In Kösters voorstelling lag dat overigens dicht tegen de toepassing van het relativiteitsvereiste aan:

“Het in aanmerking nemen van de aard van de gebeurtenis en de aard van de schade, zal in veel gevallen leiden tot hetzelfde resultaat als de ontwerpers van Boek 6 nieuw Burgerlijk Wetboek willen bereiken via toepassing van de Schutznorm-theorie, neergelegd in [het ontwerp voor wat art. 6:163 BW is geworden].”³⁴

Welke verschillende gevaltypen voor de toepassing van deze leer onderscheiden zouden moeten worden en welke algemene redelijkheidsregels zouden moeten gelden, liet

Köster in het midden. Köster wilde vooral het volgens hem onjuiste keurslijf openbreken waarin deze kwesties tot dan toe in de rechtspraak werden beoordeeld.

Het vervolg is bekend. De Hoge Raad aanvaardde in *Waterwingebied Leeuwarden*³⁵ de leer van de redelijke toerekening. Anders dan Köster het had bedoeld, liet de Hoge Raad deze leer in de plaats komen van alléén de adequatieleer. De Hoge Raad behoeft in deze zaak ook slechts het oordeel van het hof dat aan het causaliteitsvereiste van art. 1401 (oud) BW voldaan was te sauveren; de relativiteit van de onrechtmatige daad was in het geheel niet aan de orde. De wetgever paste het ontwerp voor boek 6 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek, in lijn met het oordeel van de Hoge Raad, aan, en verving het adequatievereiste zoals in het ontwerp was opgenomen door de formule die tegenwoordig in art. 6:98 BW te vinden is. In plaats van de “aard van de gebeurtenis waarop de aansprakelijkheid berust” nam de wetgever, zonder dat overigens specifiek toe te lichten, in dit artikel op de “aard van de aansprakelijkheid”. Aan het feit dat Köster voor had gestaan ook het relativiteitsvereiste in de leer van de redelijke toerekening op te laten gaan, werd in het geheel geen aandacht besteed.

De eerste les is, dat de twee in art. 6:98 BW opgenomen gezichtspunten niet diepgaand zijn doordacht. Köster had niet precies voor ogen wat met deze 'aard van'-formules bedoeld werd. De wetgever had evenmin scherp voor ogen hoe de 'aard van de aansprakelijkheid' en de 'aard van de schade' precies ingevuld dienden te worden. Waarschijnlijk is bewust voor deze ruime en vage formulering gekozen en was dat toentertijd ook verstandig, omdat de theorie over het vereiste verband tussen een aansprakelijkheid scheppende gebeurtenis en de schade nog in de kinderschoenen stond. Wél maakt deze keuze dat wezenlijke nadere interpretatie van deze gezichtspunten nodig was.

De tweede les is naar mijn mening de volgende. De leer van de adequate veroorzaking en de relativiteitsleer waren in de jurisprudentie in twee verschillende vereisten van de onrechtmatigedaadsbepaling – het causaliteitsvereiste en het onrechtmatigheidsvereiste – ontstaan en werkten met geheel verschillende criteria voor de begrenzing van aansprakelijkheid. Köster had al gezien dat deze criteria samenhangen. Hij wilde deze twee sporen daarom samensmelten en zijn leer van de redelijke toerekening gebruiken om de omvang van de aansprakelijkheid af te bakenen. Omdat het de Hoge Raad waarschijnlijk goed uitkwam bij het sauveren van het causaliteitsoordeel van het hof in *Waterwingebied Leeuwarden* en omdat vervolgens de wetgever, die zowel vanuit de Raad van State als vanuit de Tweede Kamer al aanzienlijke tegenstand ondervond toen hij in het ontwerp van 1961 enigszins wilde afwijken van de adequatieformule van de Hoge Raad,³⁶ de Hoge Raad weer volgde, is alleen het

30 H.K. Köster, *Causaliteit en voorzienbaarheid* (oratie Amsterdam, UVA), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1963, p. 13-14.

31 H.K. Köster, *Causaliteit en voorzienbaarheid* (oratie Amsterdam, UVA), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1963, p. 15, voetnoot 35.

32 H.K. Köster, *Causaliteit en voorzienbaarheid* (oratie Amsterdam, UVA), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1963, p. 12-13.

33 H.K. Köster, *Causaliteit en voorzienbaarheid* (oratie Amsterdam, UVA), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1963, p. 15.

34 H.K. Köster, *Causaliteit en voorzienbaarheid* (oratie Amsterdam, UVA), Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1963, p. 15, voetnoot 35.

35 HR 20 maart 1970, ECLI:NL:HR:1970:AC5007, NJ 1970/251, m.nt. G.J. Scholten (*Waterwingebied Leeuwarden*).

36 Zie *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 259-260 (RvS) en p. 342-343 (VV I).

adequatievereiste vervangen door deze leer van redelijke toerekening. Deze ontwikkeling doet de vraag rijzen of het scheiden van deze sporen wel voldoende is doordacht en of Köster niet beter volledig gevolgd had kunnen worden.

5. De 'aard van de aansprakelijkheid' en de strekking van de geschonden norm in de literatuur

In de literatuur is steeds gepoogd om tot een preciezere interpretatie van de leer van de redelijke toerekening te komen én daarbij ook de strekking van de geschonden norm een plaats te geven. Brunner schoof aan het begin van de jaren '80 van de vorige eeuw onder de 'aard van de aansprakelijkheid' het doel van de geschonden norm, maar ook de mate van schuld en de aard van de activiteit. Brunner hanteerde daarbij het begrip 'doel van de norm' op weinig verfijnde wijze en onderscheidde slechts vier typen doelen: het beschermen van leven en gezondheid, het beschermen tegen zaakschade, het beschermen tegen vermogensschade, en het beschermen tegen immateriële schade.³⁷ Het strekkingsbegrip in de relativiteitsleer is aanmerkelijk genuanceerder: onderscheiden wordt of de geschonden norm strekt tot bescherming van de persoon van de benadeelde, of deze norm strekt tot bescherming tegen het soort geleden schade en of de norm strekt tot bescherming tegen de wijze waarop die schade is ontstaan (het 'wie', 'wat', en 'hoe').³⁸ Nieuwenhuis betoogde enkele jaren na Brunners publicatie dat in het licht van de strekking van de regeling waarop de aansprakelijkheid is gegrond, beoordeeld dient te worden of de schade te uitzonderlijk of te ver verwijderd is.³⁹ Aldus stelde Nieuwenhuis de strekking van de geschonden norm voorop bij de beoordeling van de toerekenbaarheid van schade. Lankhorst ging nog een stap verder en betoogde in 1992 in zijn dissertatie dat veroorzaakte schade moet worden toegerekend wanneer de strekking van de overtreden gedragsnorm dat redelijkerwijs met zich meebrengt.⁴⁰ Door, naar het lijkt, de strekking bij de schadetoerekening allesbeslissend te maken, schoot Lankhorst mijns inziens enigszins door:⁴¹ er zijn allerlei situaties waarin de strekking onvoldoende richting geeft om te bepalen of de veroorzaakte schade toerekenbaar is.⁴² Lindenbergh betoogde in 2007 dat

het "beschermingsbereik van de geschonden norm er vooral toe kan en moet dienen de aansprakelijkheid te funderen (...) [maar deze] fundamentele gedachte komt in het wettelijk systeem niet tot uitdrukking".⁴³ Naar ik meen, legde Lindenbergh hier precies de vinger op de weeffout in ons wettelijk systeem. Anders dan Köster had voorgestaan, is onze wetgever het relativiteitsvereiste en het toerekeningsvereiste blijven scheiden. De samenhang tussen de in het kader van deze vereisten relevante factoren blijft zo onderbelicht en ten onrechte wordt de suggestie gewekt dat de strekking van de geschonden norm alleen van belang is bij de begrenzing van de aansprakelijkheid door het relativiteitsvereiste en niet bij de toerekening van schade. In mijn proefschrift heb ik betoogd dat de strekking van de geschonden norm het eerste aanknopingspunt dient te zijn bij de beoordeling of de door de schending van die norm veroorzaakte schade toerekenbaar is in de zin van art. 6:98 BW. Tevens heb ik betoogd dat indien zich laat vaststellen dat met de geschonden norm juist beoogd is te beschermen tegen de schade zoals geleden, deze schade kan worden toegerekend.⁴⁴ De strekking van de geschonden norm is daarmee niet steeds allesbeslissend voor de toerekening van schade, maar vaak wel van groot belang. In sommige situaties zal de strekking van de geschonden norm onvoldoende informatie geven voor een oordeel over de toerekening van de schade en dient (mede) op andere gronden tot een oordeel hierover gekomen te worden.⁴⁵

6. Evaluatie en conclusie

Tegen de achtergrond van de hiervoor beschreven rechtsontwikkeling, wordt de historische betekenis van de arresten *Groningen* en *Alphen* duidelijk. De twee verschillende sporen (relativiteit en juridische causaliteit) die de Hoge Raad eind jaren '20 van de vorige eeuw creëerde om de reikwijdte van art. 1401 (oud) BW te nuanceren, en die onze wetgever, met de nodige aanpassingen, gescheiden heeft gecodificeerd in het Burgerlijk Wetboek van 1992, zijn bijna een eeuw later in deze arresten onmiskenbaar samengekomen.⁴⁶ Deze beide arresten maken namelijk duidelijk dat de strekking van de geschonden norm of van de kwalitatieve aansprakelijkheid wezenlijk is bij de beoordeling van de toerekenbaarheid van de veroorzaakte schade. Köster, die algemeen wordt gezien als de vader van de leer van de redelijke toerekening, had willen voorkomen dat de wetgever

37 C.J.H. Brunner, 'Causaliteit en toerekening van schade', VR 1981, p. 210-217 en 233-236. Brunner interpreteerde overigens niet art. 6:98 BW, maar Kösters opvattingen en de jurisprudentie van de Hoge Raad.

38 Zie recent: HR 20 september 2019, ECLI:NL:HR:2019:1409, NJ 2020/233, m.nt. S.D. Lindenbergh (*Schietincident Alphen aan den Rijn*), rov. 3.1.3, met verwijzing naar eerdere rechtspraak en *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 637 (MvA II).

39 J.H. Nieuwenhuis, 'Privaatrecht in de jaren zeventig: de jaren van het voorstel', *NJB* 1982, p. 477-484; J.H. Nieuwenhuis, *Hoofdstukken vermogensrecht*, Deventer: Kluwer 2013, p. 128 e.v.

40 G.H. Lankhorst, *De relativiteit van de onrechtmatige daad* (diss. Leiden), Deventer: Kluwer 1992, p. 165.

41 Terecht betoogde Bloembergen dat Lankhorst aldus de betekenis van de strekking van de geschonden norm overspant, zie A.R. Bloembergen, 'G.H. Lankhorst, De relativiteit van de onrechtmatige daad', *RM Themis* 1993, p. 143.

42 Zie voor gevallen waarin de strekking onvoldoende informatie geeft voor een toerekeningsoordeel D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, hoofdstuk 8 t/m 11.

43 S.D. Lindenbergh, *Alles is betrekkelijk: over de verhouding tussen norm-schending en sanctie in het aansprakelijkheidsrecht* (oratie Rotterdam), Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2007, p. 6.

44 D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, hoofdstuk 7. Wanneer – andersom – de geschonden norm niet strekt tot bescherming tegen de schade zoals geleden, leidt gelet op art. 6:163 BW deze norm-schending niet tot aansprakelijkheid voor die schade.

45 Zie over deze gevallen en de dan relevante omstandigheden nader D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, par. 7.2.3 en hoofdstuk 8 t/m 11.

46 Er waren al diverse eerdere arresten die minder uitgesproken waren, maar zich wel goed aldus lieten interpreteren, zie nader D.A. van der Kooij, *Relativiteit, causaliteit en toerekening van schade* (diss. Rotterdam), Deventer: Wolters Kluwer 2019, p. 228 e.v.

de strekking van de geschonden norm zou blijven afzonderen van de juridische causaliteit, maar slaagde daarin niet. De Hoge Raad breekt, in lijn met hetgeen in de literatuur herhaaldelijk naar voren is gebracht, als het ware door die scheiding tussen relativiteit en redelijke toerekening heen. De door de Hoge Raad gegeven oordelen maken duidelijk dat degene die over toerekenbaarheid van door een aansprakelijkheid scheppende gebeurtenis veroorzaakte schade moet oordelen, eerst dient na te gaan wat de strekking van de geschonden norm of van de toepasselijke kwalitatieve aansprakelijkheid is, en dus welke personen de geschonden norm of de toepasselijke aansprakelijkheid tegen welke soort schade en welke wijzen van ontstaan daarvan wil beschermen. Het bij de schadetoerekening geven van betekenis aan de strekking van de geschonden norm of de toepasselijkheid kwalitatieve aansprakelijkheid laat zich met de tekst van art. 6:98 BW verenigen door het daarin genoemde gezichtspunt 'de aard van de aansprakelijkheid' allereerst te begrijpen als 'de strekking van de aansprakelijkheid'. Naar ik verwacht kunnen vragen van schadetoerekening op deze manier in het gros van de zaken relatief eenvoudig beantwoord worden, maar helpt dit vaak ook om in moeilijker liggende kwesties, waarin de met de geschonden norm of de toepasselijke kwalitatieve aansprakelijkheid beoogde bescherming op zichzelf te weinig richting geeft, tot een oordeel over de toerekenbaarheid van de schade te komen.